

הפרדת פסולת: תתחילו במוסדות ובמפעלים

המדינה מסתמכת על רצונם הטוב של האזרחים להפריד בין פסולת יבשה לרטובה. למה לא לאלץ את העסקים הגדולים, ואפילו את הצבא ובתי הכלא, להתחיל את המהפכה?

פרופ' אופירה אילון

בשבוע שעבר צוינו בעולם שני אירועים, **יום המזון הבינלאומי** ו**יום העוני**. תכלית ציון אירועים אלה היא להתריע כי העולם צורך את המזון שלו בצורה שאיננה בת קיימא. מזון נזרק עוד בטרם הגיע לצלחת, בעוד שמספר העניים (והרעבים) גדל.

הסיבה המרכזית לפרדוקס הזה היא שהמדיניות לא מצליחה לגשר בין עודף מחד גיסא למחסור מחפיר מאידך. המדיניות מתמקדת בפתרונות בקצה הצינור ולא מנסה לטפל בבעיה מהשורש. יש נראות משמעותית כאשר שמים לנו ברחוב פח ירוק, פח חום ופח כתום, אך נשאלת השאלה - האם פתרונות כאלה אכן נכונים ואכן משפרים את הקיימות?

המשרד להגנת הסביבה עוסק כבר חודשים ארוכים בהטמעת עיקרון ההפרדה במקור של פסולת יבשה ופסולת רטובה במשקי הבית.

תחשבו הפוך
השינוי לא מתחיל בבית
צילום: shutterstock

תכליתיה של "מהפכת המיחזור" הזו היא לספק פתרון משולב לבעיית ההתמודדות ברשויות המקומיות עם הפסולת שמצטברת בבתים, כך שתופרד כבר בשלב האיסוף הראשוני. קליטת הפסולת המופרדת במקור מאפשרת בקלות רבה יותר להתמודד עם התשתית האזורית לטיפול בפסולת, שנמצאת בשלבי הקמה בימים אלו ושמהפכת קליטת החומר האורגני המופרד.

למעשה, הדגש במדיניות המשרד הוא לטפל באופן ממוקד בחומר האורגני - שאריות

מטבח, גזם גינה וכד', שהוא המקטע הבעייתי ביותר מבחינת הטיפול בפסולת, כי זהו המקטע המסריח, זה שמושך מזיקים, שגורם לפליטת ריחות לא נעימים וכן מביא ליצירת תשטיפים (מיץ זבל) ופליטת מתאן (גז חממה אקטיבי מאוד) בעת הטמנתו.

פחות מ-10% מהפסולת מופרדת בבתים

מכאן, שהפתרונות המקודמים כיום ברמת הרשויות המקומיות מסתמכים על נכונותם של התושבים לבצע הפרדה כזו, ועל הנחות אלו הרשות המקומית חותמת על הסכמים עם קבלני האשפה העובדים בתחומה.

המשמעות היא שקבלני האשפה אמורים לאסוף את הזבל בנפרד, להעביר את הפסולת המופרדת למתקן קצה שיקלוט את החומר המופרד ויטפל בו, בין אם בקומפוסטציה או בשיטות מתקדמות יותר, כמו עיכול אנאירובי, וכך לנצל את הפסולת כמשאב ולאפשר לכולנו סביבה נקייה יותר. אלא שעולה השאלה האם הסדר כזה, המשלב את האזרח ומסתמך על נכונות התושבים לטפל בזבל שלו כפי שהמשרד להגנת הסביבה מייחל, הגיונית ובת היתכנות?

אם ננתח את המצב הקיים כיום בישראל, כרבע מיליון בתי אב בישראל מקבלים שירותי הפרדה במקור, אבל אין זה אומר או מעיד על כך שרבע מהפסולת בישראל אכן מופרדת. מבחינת כמויות הזבל שמופרדות על-ידי התושבים בפועל מדובר על פחות מ-10%. כך שמציאות לחדוד והחלטות לחדוד.

רס"ר משמעת והפרדת פסולת

אם רוצים לטפל באמת בבעיה ולקדם הפרדת פסולת אורגנית במקור כדאי להתחיל דווקא אצל הגדולים. בקרב בעלי העסקים. בבתי המלון, בבתי האבות, במטבחים מוסדיים, בבתי חולים, בארגונים בינוניים וגדולים, במפעלים ואף בבתי כלא ובצבא. במקומות אלה קיימת כמות גדולה מאוד של שאריות מזון ופסולת אורגנית שכדאי להחיל עליהם תקנות בנושא הפרדת פסולת, כפי שנעשה בעולם המערבי.

כך למשל, בארה"ב, מדינות כמו קונטיקט, ורמונט, ומסצ'וסטס אימצו את פתרון הפרדת הפסולת במקור במוסדות בחקיקה מדינתית. אפילו ראש העיר ניו יורק, מייקל בלומברג, שואף ליישם איסור זריקת פסולת לא מופרדת עד לסוף 2013. מעבר ליתרון הברור של טיפול ממוקד ויעיל בבעיה, יש למנגנון כזה, המטפל בגדולים, יתרון בכך שהוא מאפשר ליזמים "להתגלח" על המתקנים החדשים שיוקמו, ולקדם טכנולוגיות חדשות שיטפלו בכמויות פסולת יחסית גדולות.

בישראל, הצעה דומה לזו שבארה"ב, לאסוף ולטפל במתקנים ייעודיים ולאסור הטמנת חומר אורגני שמקורו במוסדות, הצענו כבר בשנת 1999, במסגרת מסמכי העדיפות לאומית של מוסד שמואל נאמן. אלא שעד היום לא נעשה דבר. אם באמת רוצים להתמודד עם הבעיה כמו שצריך ולגרום למשקי הבית להפריד את הפסולת במקור, יש לתת לעסקים הגדולים להתניע את התהליך.

המסקנות המתבקשות הן ראשית כל לצמצם ככל האפשר את כמויות המזון הנזרק, שכן טיפול בבעיה בראשית הצינור, עוד בטרם נוצרה הבעיה, היא תמיד נכונה יותר, אך בהינתן פסולת מזון שכבר נוצרה (והדגש הוא על המילה "פסולת", שאינה ראויה עוד למאכל אדם) קיימת עדיפות לטיפול במקומות מרוכזים שבהם ניתן לאסוף את הפסולת בצורה יעילה ולטפל בה במרכז.

פרופ' אילון היא חוקרת בכירה, אשר עומדת בראש תחום הסביבה **במוסד שמואל נאמן** שבטכניון ומרצה וחוקרת בחוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה